

HÖGSTA DOMSTOLENS BESLUT

meddelat i Stockholm den 17 december 2019

Mål nr

Ö 3622-19

PARTER

Klagande

NF

SAKEN

Erkännande av utländsk dom

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Hovrätten över Skåne och Blekinges beslut 2019-06-12 i mål ÖÄ 1054-19

HÖGSTA DOMSTOLENS AVGÖRANDE

Högsta domstolen förklarar att den lagakraftvunna dom som meddelats av Circuit Court of Lonoke County i Arkansas den 21 augusti 2018 i mål 43DR-18-541 gäller i Sverige såvitt avser frågan om fastställande av NFs föräldraskap.

YRKANDE I HÖGSTA DOMSTOLEN

NF har yrkat att Högsta domstolen ska fastställa att en dom från Circuit Court of Lonoke County i Arkansas gäller i Sverige såvitt avser frågan om hennes föräldraskap till JF.

SKÄL**Bakgrund**

1. NF, som är svensk medborgare med hemvist i Sverige, träffade i USA ett avtal om surrogatmoderskap med den amerikanska medborgaren AB. Avtalet gick ut på att AB skulle föda ett barn åt NF sedan ett ägg från en anonym donator, som befruktats utanför ABs kropp med anonymt donerade spermier, hade förts in i hennes livmoder.
2. NF väckte talan mot AB och BB vid en domstol i Arkansas, Circuit Court of Lonoke County, om att hon skulle förklaras vara rättslig mor ("legal mother") till det barn som skulle komma att födas och att AB och BB, inte skulle ha några föräldrarättigheter ("parental rights") till barnet. Domstolen biföll talan i en dom ("Agreed Order") den 21 augusti 2018.
3. AB födde barnet den 15 oktober 2018 i Arkansas. Barnet fick namnet J. Det ursprungliga födelsebeviset ersattes, i enlighet med vad som förordnats i domen, den 22 oktober 2018 av ett nytt födelsebevis där NF angavs som enda förälder till J.
4. NF återvände till Sverige tillsammans med J i mitten av november 2018. J vistades till en början i Sverige med stöd av ett turistvisum. Därefter ansökte NF om att han skulle beviljas uppehållstillstånd i Sverige. Något beslut har inte fattats i frågan. J har för närvarande ingen legal ställföreträdare i Sverige.

5. NF har alltsedan hemkomsten från USA på olika sätt försökt att få en föräldrarelation till J etablerad i Sverige.

6. I december 2018 ansökte NF om att svensk domstol skulle fastställa att hon är mor till J. Tingsrätten avslag ansökan och hovrätten beviljade inte prövningstillstånd. Högsta domstolen har inte funnit skäl att meddela prövningstillstånd i det målet.

7. NF ansökte även om att få adoptera J. Tingsrätten avslag ansökan i april 2019 med motiveringen att ett vederlag hade utgått från NF till AB för surrogatmoderskapet. Förfarandet ansågs därför strida mot vederlagsförbudet i adoptionslagstiftningen (jfr 4 kap. 10 § föräldrabalken). Tingsrättens beslut överklagades inte.

Det överklagade avgörandet

8. I februari 2019 ansökte NF om att den utländska domen skulle erkännas i Sverige. Tingsrätten avslag ansökan med motiveringen att det saknas lagstöd för ett sådant erkännande. Hovrätten har fastställt tingsrättens beslut.

Erkännande av utländska domar

9. Utgångspunkten i svensk rätt är att en utländsk dom varken tillerkänns rättskraft eller kan verkställas i Sverige utan stöd i lag. Sådant lagstöd finns t.ex. i lagen (1985:367) om internationella faderskapsfrågor, där bl.a. giltigheten av utländska faderskapsavgöranden regleras. Några bestämmelser om erkännande av utländska avgöranden om moderskap finns däremot inte.

10. Högsta domstolen konstaterade i "Det kaliforniska surrogatarrangemanget" NJA 2019 s. 504 att det, bl.a. med hänsyn till de särskilda problem som kan uppstå i fråga om domar som fastslår en familjerättslig relation (s.k. statusdomar), finns ett visst begränsat utrymme att erkänna utländska domar av detta slag också när lagstöd saknas. Domstolen framhöll samtidigt att det,

även om de allmänna förutsättningarna är uppfyllda, ändå kan finnas hinder mot att ge en utländsk dom verkan om ett sådant erkännande skulle strida mot grunderna för den svenska rättsordningen (*ordre public*). Se vidare p. 12 och 13 i avgörandet.

Barnets rättighetsskydd

11. Vid beslut som rör barn ska barnets bästa sättas i första rummet. Barnets rättighetsskydd är individuellt. Det påverkas inte av beslut som har fattats av vuxna och som kan ha gett upphov till barnets behov av skydd.

12. Enligt artikel 8 i Europakonventionen har var och en rätt till respekt för bl.a. sitt privat- och familjeliv. Rättigheterna får inte inskränkas annat än med stöd i lag och endast om det är proportionerligt och nödvändigt för att skydda andra viktiga samhällsintressen, som t.ex. hälsa och moral samt andra personers fri- och rättigheter.

13. Barnets rätt till respekt för privatlivet är nära förbunden med barnets rätt till sin identitet. Rätten att få sin identitet rättsligt erkänd kan finnas även om det inte finns några biologiska band mellan barnet och den övriga familjen. Vid surrogatarrangemang finns det särskild anledning att beakta att en brist på erkännande av en föräldrarelation är till betydande nackdel för barnet. (Jfr ”Det kaliforniska surrogatarrangemanget” p. 32–34 med hänvisningar.)

14. Nackdelarna för barnet om relationen mellan en förälder och barnet inte erkänns är sådana att andra motstående hänsyn kan ges endast begränsad vikt i det enskilda fallet. Om dessa nackdelar inte i möjligaste mån undviks kan regeltillämpningen vara oförenlig med principen om barnets bästa. Det kan därför, när det har etablerats en faktisk familjerelation, vara nödvändigt att erkänna en utländsk dom som fastställer moderskapet till ett barn som tillkommit genom ett surrogatarrangemang. (Jfr ”Det kaliforniska surrogatarrangemanget” p. 35 och 36.)

15. Ett erkännande förutsätter dock att barnets rätt att få sin identitet fastställd i den svenska rättsordningen inte kan tillgodoses på något annat sätt som är lämpligare och även förenligt med principen om barnets bästa, exempelvis genom en adoption.

Bedömningen i detta fall

16. J lever sedan cirka ett år i Sverige tillsammans med NF. Han har inte någon förälder utöver vad som anges i den utländska domen. Under den första tiden i USA efter Js födelse och under tiden i Sverige har NF och J levt tillsammans på ett sådant sätt att en faktisk familjerelation har uppkommit. Om Js rätt att få sin identitet fastställd inte kan tillgodoses på något annat sätt som är lämpligare och förenligt med vad som är bäst för honom, ska domen erkännas.

17. Som har framgått ansökte NF om att få adoptera J men fick avslag på sin ansökan. Det kan inte uteslutas att det skulle vara möjligt för henne att få framgång med en ny ansökan om adoption. Det får samtidigt betraktas som osäkert hur en prövning skulle utfalla. Till detta kommer att en sådan prövning är förenad med en inte obetydlig tidsutdräkt, något som får anses vara till betydande nackdel för J. Slutsatsen blir därför att det för närvarande inte finns något lämpligare sätt att tillgodose Js rätt till privatliv och uppfylla principen om barnets bästa än att erkänna domen i Sverige. Ett sådant erkännande kan inte anses strida mot grunderna för den svenska rättsordningen. (Jfr ”Det kaliforniska surrogatarrangemanget” p. 43.)

18. För att garantera Js rätt till respekt för hans privatliv ska därför den del av domen som förklarar att NF är hans rättsliga förälder erkännas i Sverige.

I avgörandet har deltagit: justitieråden Anders Eka, Agneta Bäcklund, Ingemar Persson, Eric M. Runesson (referent, skiljaktig) och Cecilia Renfors
Föredragande justitiesekreterare: Karin Ahlstrand Oxhamre

Datum
2019-10-30

Mål nr Ö 3622-19
Bilaga

SKILJAKTIG MENING

Referenten, justitierådet Eric M. Runesson är skiljaktig i fråga om motiveringen.

Enligt min mening ska motiveringen i punkt 14 lyda enligt följande.

14. Nackdelarna för barnet om en relation mellan en förälder och ett barn inte erkänns här, trots att relationen erkänns utomlands, är sådana att andra motstående hänsyn kan ges endast begränsad vikt i det enskilda fallet. Om dessa nackdelar inte i möjligaste mån undviks kan regeltillämpningen komma att vara oförenlig med principen om barnets bästa.

Dok.Id 172562

HÖGSTA DOMSTOLEN	Postadress	Telefon 08-561 666 00	Expeditionstid
Riddarhustorget 8	Box 2066	Telefax -	08:45–12:00
	103 12 Stockholm	E-post:	13:15–15:00
		hogsta.domstolen@dom.se	
		www.hogstadamstolen.se	